

HE018

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน
ตำบลวังสวาบ อำเภอกุพาม่าน จังหวัดขอนแก่น

Solid waste management model by the community participation. In Dongsakran Village,
Wangsawab Sub – district, Phuphaman District, Khon Kaen Province

อิทธิพล โฉมสุภาพ¹

วีณา อิศรางกูร ณ อยุธยา²

กุลลาบ ปุริสาร³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของบ้านดงสะคร่าน 2) สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทของบ้านดงสะคร่าน หมู่ที่ 7 ตำบลวังสวาบ อำเภอกุพาม่าน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงเฉพาะบ้านที่มีผู้อาศัยจำนวน 178 หลังคาเรือน และผู้แทนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน เป็นเชิงปริมาณ และคุณภาพ วิธีดำเนินการใช้กระบวนการ AIC การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบ Paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การจัดการขยะพบว่า 1) สภาพการจัดการขยะก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.69 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าสภาพการจัดการขยะอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 ค่าคะแนนเฉลี่ยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย พบการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.10 ค่าคะแนนเฉลี่ยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$)

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมจัดการสุขภาพ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมจัดการสุขภาพ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³อาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่านอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการใช้รูปแบบการจัดการขยะ 5 ด้านคือ 1) การใช้รูปแบบการจัดการขยะสภาพการจัดการขยะ 2) การใช้รูปแบบการจัดการขยะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การใช้รูปแบบการจัดการขยะส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การใช้รูปแบบการจัดการขยะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การใช้รูปแบบการจัดการขยะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The participatory action research was, 1) to study the solid waste management situation and participation in waste separation of household's representative; 2) to create solid waste management model by the community participation. The sample group selected by purposive method from 178 household which had member lived in the house, and 31 members as group who had been selected from specific sampling. The questionnaire was divided into 4 parts with quantitative evaluate pre- post activity also qualitative for in dept interview. And used AIC as a tool of research. Data analysis using commercially variable computer program, such as frequency percentage mean standard deviation, and comparison of paired t- test

Research result reveals that

1. Solid waste management situation found 1)Solid waste management conditions before using the solid waste management model, most sample groups have an average score that is moderate, average rating 2.69 standard deviation 0.20, after using the solid waste management model found that solid waste management conditions are good, average rating 3.66 standard deviation 0.12. The average score value is significantly altered. (P-value < 0.001) 2)Participation in solid waste management has discovered that before using the solid waste management model, most sample groups have an average score that is low. Average 2.23 standard deviation 0.12, after used after using the solid waste management model found that the participation is good. average rating 3.84 standard deviation 0.10. The average score value is significantly altered. (P-value < 0.001)

2. After the research was done the researcher got the solid waste management model by the community participation. Consists of 5 aspects of development: 1) Developed solid waste

management condition; 2) Developed participation of the decision; 3) Developed participation of the practice; 4) Developed participation in benefits; 5) developed participation of evaluation.

Keywords : Solid waste management, Community participation

บทนำ

การขยายตัวของชุมชนและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและเป็นที่มาของปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาทางมลพิษทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศซึ่งสาเหตุของปัญหาล้วนเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เกิดจากความเห็นแก่ตัว มั่งง่าย และขาดระเบียบวินัย อีกทั้งประชาชนส่วนหนึ่งยังไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด ขาดความตระหนักและรับผิดชอบต่องานขยะมูลฝอย ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการขยะมูลฝอยทำให้เกิดปัญหามลพิษต่าง ๆ ตามมา

สำหรับสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ในปี 2559 เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.04 ล้านตัน หรือประมาณ 74,073 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ประมาณ 190,000 ตัน (ร้อยละ 0.7) โดยเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร 4.20 ล้านตัน และใน 76 จังหวัด 22.84 ล้านตัน โดย 5 จังหวัดที่มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี นครราชสีมา สมุทรปราการ ขอนแก่น โดยปัจจุบันคนไทย 1 คน สร้างขยะมูลฝอยโดยเฉลี่ย 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน กรมควบคุมมลพิษ (2560)

ตามมติคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบ แผนกลยุทธ์ การจัดการขยะมูลฝอย

และของเสียอันตราย โดยให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและยกเป็นวาระแห่งชาติ มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ

1. การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยเก่าไม่ให้มีการกองทิ้งไว้กลางแจ้ง
2. ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใหม่ ให้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตามรูปแบบใหม่
3. วางระเบียบมาตรการที่จะรองรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย โดยให้ความรู้แก่ประชาชน และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด
4. การสร้างวินัยของคนในชาติ

จากการศึกษาข้อมูลของบ้านดงสระคร่า ตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน โดยการสำรวจและสังเกต ชุมชนบ้านดงสระคร่า พบว่า ปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านดงสระคร่า มีดังนี้

1. ขาดความรู้ในการกำจัดขยะมูลฝอย ไม่มีการคัดแยกขยะ
2. ประชาชนยังขาดส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งขยะมูลฝอยเรี่ยราด
3. แหล่งท่องเที่ยวมีการทิ้งขยะมูลฝอยเรี่ยราดไม่เป็นที่ ขาดคนดูแลจัดการขยะมูลฝอย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ของชุมชนบ้านดงสะคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดขอนแก่น

2. สร้างรูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน ด้วยกระบวนการ AIC เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนบ้านดงสะคร่าน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ถึงวิธีการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เพื่อที่จะทราบถึงบริบทของพื้นที่ เพื่อร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มีเนื้อหาครอบคลุมสถานการณ์การกำจัดขยะมูลฝอย วิธีการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงสะคร่าน

ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

ช่วงระยะเวลาการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงสะคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2560 ถึง เดือนธันวาคม 2560

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านดงสะคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรจากครัวเรือนในชุมชนบ้านดงสะคร่าน และกลุ่มแกนนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนดงสะคร่าน ข้อมูล ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนบ้านดงสะคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีรูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

แนวความคิดที่นำมาใช้

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จ คือ 1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดอย่างเป็นขั้นตอน กระตุ้นให้ สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยความเต็มใจ 2) มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป โดยใช้กระบวนการ AIC เพื่อให้ประชาชนทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เกิดรูปแบบวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนมีการปฏิบัติกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จอย่างมั่นคง และยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่องรูปแบบ

การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
บ้านดงสระคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดขอนแก่น วัดผลก่อนและหลัง

พื้นที่การวิจัย

การเลือกพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้
ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
ได้แก่ ชุมชนบ้านดงสระคร่าน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุ
ฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เพราะชุมชนบ้านดงสะ
คร่านเป็นพื้นที่ ที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอมากที่สุด มี
สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็น
ประจำ อีกทั้งยังเป็นต้นน้ำของลำห้วยที่ไหลลงสู่ลำ
น้ำเซิน มีการทิ้งขยะมูลฝอยเรี่ยราดในที่สาธารณะ
ลำห้วย ต่าง ๆ ทำให้เกิดการปนเปื้อนของขยะมูล
ฝอยกับสิ่งแวดล้อม และผู้วิจัย ยังเป็นเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความ
สนใจที่จะศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วน
ร่วมของชุมชนบ้านดงสระคร่าน

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น
ตัวแทนหลังคาเรือนในชุมชนบ้านดงสระคร่าน และ
กลุ่มแกนนำจากภาคส่วนต่าง ๆ ข้อมูล ณ วันที่ 1
กรกฎาคม 2560

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนใน
ชุมชนบ้านดงสระคร่าน จำนวน 178 คน
2. กลุ่มแกนนำที่มีส่วนร่วมในการ
สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วน
ร่วมของชุมชนบ้านดงสระคร่าน จำนวน 31 คน เช่น
พระภิกษุ ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ผู้นำ
หมู่บ้าน สมาชิก อบต. ตัวแทนคุ้ม ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อพัฒนาและสร้างรูปแบบ
การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

บ้านดงสระคร่านโดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างอย่าง แบบ
เฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ
แบบสอบถามสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย
ภายในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านดงสะ
คร่าน และแบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมการมีส่วนร่วม
ของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างรูปแบบการจัดการ
ขยะมูลฝอย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูล

ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิชาการ
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดใน
การ กำหนดแนวคิดในการดำเนินงานศึกษาวิจัย ได้
จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับ
การวิจัย เพื่อขอคำแนะนำให้การวิจัย ให้สำเร็จและ
ถูกต้องตามหลักการวิจัย และประสานงานกับชุมชน
และกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จ

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่ง
ออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาชุมชน และ
การคัดเลือกแกนนำ

ระยะที่ 2 การพัฒนาศักยภาพ
แกนนำสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย

ระยะที่ 3 การดำเนินงานตาม
รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ระยะที่ 4 การประเมินผลและ
สรุปการดำเนินงาน

การประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน

ภายหลังจากรวบรวมแบบสอบถามทางผู้วิจัยจะนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test

2. แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงสะคร่าน

ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลกิจกรรมการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม จะนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ และนำมาตีความหมายจากข้อมูลที่ได้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) เพื่อสรุปและนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการทำการศึกษา

ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 การศึกษาชุมชน และการคัดเลือกแกนนำ

1. สร้างสัมพันธ์กับชุมชน พบปะพูดคุยประสานงาน สํารวจข้อมูลพื้นฐาน บริบทของพื้นที่

2. ประสานแกนนำชุมชน อปท. คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย อบรมผู้ช่วยวิจัย คัดเลือกแกนนำ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม และ เก็บข้อมูลสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยด้วยแบบสอบถามตัวแทนครัวเรือน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นตัวแทนครัวเรือนในบ้านดงสะคร่าน หมู่ 7 ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 178 คน เพศหญิง และเพศชาย มีจำนวนเท่ากัน คือ 89 คน มีอายุเฉลี่ย 43.26 ปี อายุน้อยที่สุด 21 ปี อายุมากที่สุด 66 ปี ส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรสคู่ จำนวน 137 คน (ร้อยละ 77) รองลงมาคือสถานภาพโสด จำนวน 41 คน (ร้อยละ 23) ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา จำนวน 137 คน (ร้อยละ 77) รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 41 คน (ร้อยละ 23) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 106 คน (ร้อยละ 59.6) รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 72 คน (ร้อยละ 40.4) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,203.37 บาท สูงสุด 6,000 บาท ต่ำสุด 600 บาท ด้านสถานภาพในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 155 คน (ร้อยละ 87.1) รองลงมาคือ อสม. จำนวน 18 คน (ร้อยละ 10.1) ปริมาณขยะต่อวัน มีปริมาณขยะเฉลี่ยต่อครัวเรือน 4 กิโลกรัมต่อวัน ปริมาณมากที่สุด 5 กิโลกรัมต่อวัน จำนวน 93 ครัวเรือน (ร้อยละ 52.2) รองลงมาคือ 3 กิโลกรัมต่อวัน จำนวน 59 ครัวเรือน (ร้อยละ 33.1) มีปริมาณขยะทั้งหมด 712.50 กิโลกรัมต่อวัน

สถานการณ์การจัดการขยะ

1. สภาพการจัดการขยะ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 150 คน (ร้อยละ 93.25) ค่าเฉลี่ย 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

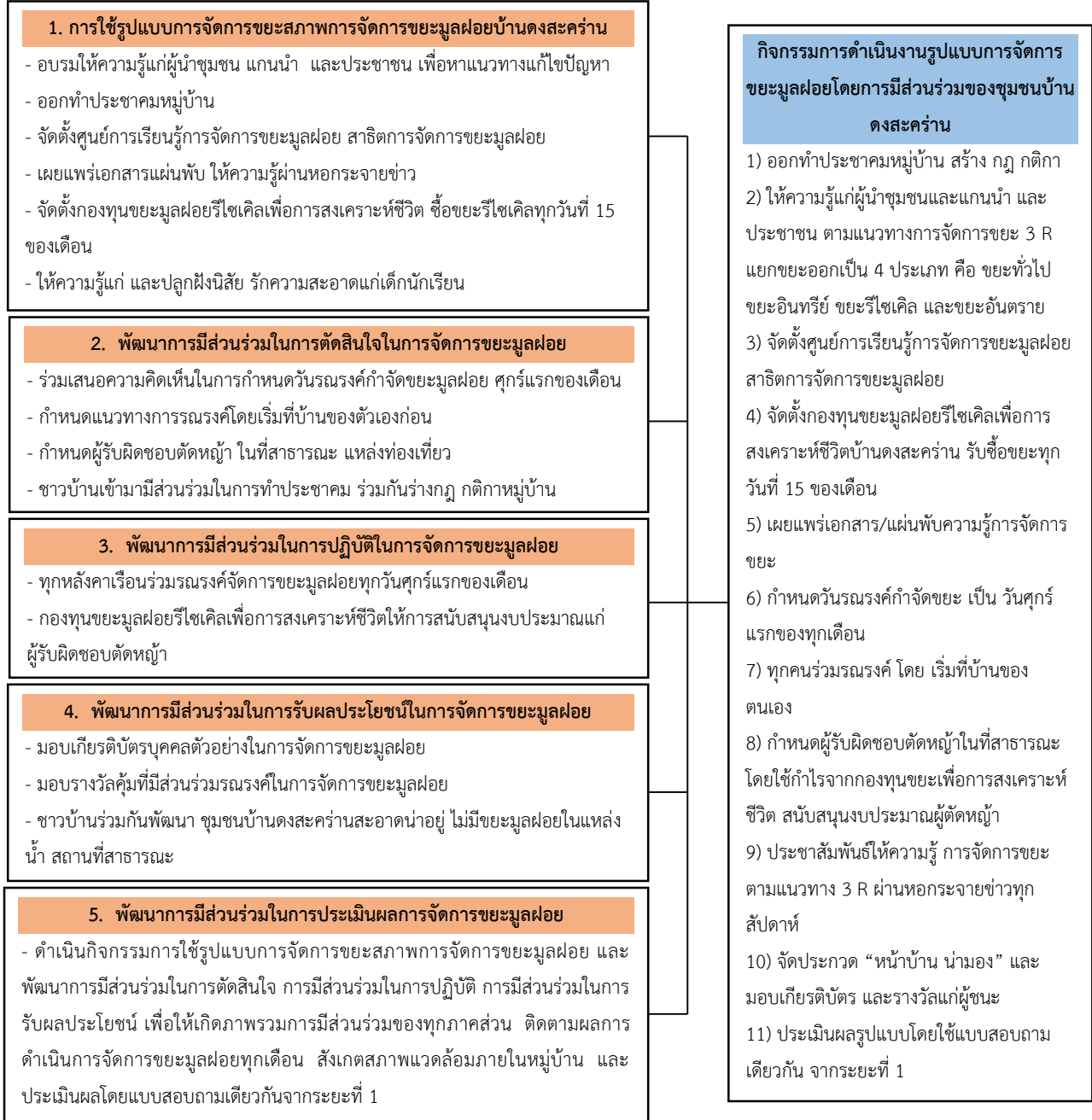
พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ระดับน้อย 169 คน (ร้อยละ 94.95) มีค่าเฉลี่ย 2.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12

ระยะที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย

ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ในกลุ่มแกนนำชุมชน จำนวน 31 คน ในวันที่ 11 กันยายน 2560 ด้วยกระบวนการ AIC โดย

นำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาเป็นกรอบแนวทางในการอบรม และสร้างรูปแบบการจัดการขยะ เก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึกกิจกรรม ได้รูปแบบการจัดการขยะ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน ดังนี้

รูปที่ 1 รูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน

ระยะที่ 3 การดำเนินงานรูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนก่อนดำเนินการ

1. เตรียมความพร้อมด้านข้อมูลการใช้รูปแบบสภาพการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ เภมณฑ์การพิจารณาในการมอบเกียรติบัตรบุคคลตัวอย่างตามการประกวดโครงการ “หน้าบ้าน น่ามอง” เภมณฑ์การประกวดการมีส่วนร่วมรณรงค์การจัดการขยะในภาพรวมของคุ้ม และแนวทางการรณรงค์การจัดการขยะ

2. เตรียมความพร้อมด้านวิทยากร โดย ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเนื้อหาตามกรอบการใช้รูปแบบสภาพการจัดการขยะ และแนวคิดการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งกำหนดเวลาการให้ความรู้โดยแบ่งเป็น 2 คุ้ม คือ คุ้มตาดฟ้า และคุ้มดงสะคร่าน

3. เตรียมความพร้อมด้านสื่อหรือ อุปกรณ์ ได้แก่ แผ่นพับการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ เพาเวอร์พ้อยท์ เรื่องการจัดการขยะ และเกียรติบัตรบุคคลตัวอย่าง

4. เตรียมความพร้อมแบบประเมิน โดยใช้แบบสอบถามชุดเดิม เพื่อประเมินผลก่อน และหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชน โดยดำเนินการใช้รูปแบบการจัดการขยะพัฒนา 5 ด้าน ดำเนินการ 11 กิจกรรม

ระยะที่ 4 สรุปผลดำเนินงานรูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน สอบถามความคิดเห็น และบันทึกด้วยแบบบันทึกกิจกรรม ประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามชุดเดิมจาก ระยะที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อน และหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงสะคร่าน โดยใช้ Paired t-test ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

เปรียบเทียบสภาพการจัดการขยะมูลฝอยก่อนและหลังทำกิจกรรม พบว่า ด้านสภาพการจัดการขยะมูลฝอยก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง 150 คน ร้อยละ (84.26) ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.69 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะพบว่าสภาพการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก 166 คน ร้อยละ (93.25) ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยคะแนนสภาพการจัดการมูลฝอยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) (ดังตารางที่ 1 และ 2)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด สภาพการจัดการขยะมูลฝอยเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ

สภาพการจัดการขยะ	มูลฝอย	กลุ่มตัวอย่าง (n=178)			
		ก่อนการใช้รูปแบบ		หลังการใช้รูปแบบ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด		0	0	0	0
มาก		0	0	166	93.25
ปานกลาง		150	84.26	12	6.75
น้อย		28	15.74	0	0
น้อยที่สุด		0	0	0	0
$\bar{x}$, S.D.		2.69, 0.20		3.66, 0.12	
min, max		2.25, 3.17		3.33, 3.95	

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยสภาพการจัดการขยะมูลฝอยเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ

สภาพการจัดการขยะ	ก่อนทำ		หลังทำ		t	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ค่าเฉลี่ยรวม	2.69	.20	3.66	.12	-	.000*
						65.985*

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วม ก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ระดับน้อย 169 คน (ร้อยละ 94.95) ค่าเฉลี่ย 2.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะพบการมีส่วนร่วม

อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100) ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.10 หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.001) (ดังตารางที่ 3 และ 4)

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ

การมีส่วนร่วม	กลุ่มตัวอย่าง (n=178)			
	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	0	0	0	0
มาก	0	0	178	100
ปานกลาง	9	5.05	0	0
น้อย	169	94.95	0	0
น้อยที่สุด	0	0	0	0
$\bar{x}$, S.D.	2.23,0.12		3.84,0.10	
min , max	2.00,2.62		3.59,4.12	

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ

ท่านปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (n=178)	ก่อนทำ		หลังทำ		t	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ค่าเฉลี่ยรวม	2.23	.12	3.84	.10	-	.000*
					135.92*	

อภิปรายผล

สถานการณ์การจัดการขยะ

1. สภาพการจัดการขยะมูลฝอย

สภาพการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านดงสะคร่าน หมู่ 7 ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ระดับสภาพการจัดการขยะมูลฝอยในหลังคาเรือน บ้านดงสะคร่าน หมู่ 7 ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น พบว่าสภาพการจัดการขยะประชาชนมีการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสม เช่น ทิ้งขยะในที่สาธารณะ ไม่มีการคัด

แยกขยะก่อนทิ้ง มีสภาพการจัดการขยะที่ไม่ถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับ นัยนา เดชะ (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพบว่า ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทิ้งขยะในที่สาธารณะ และสอดคล้องกับ นิคม จันทรมังกร และวิศาล บุญประกอบ (2556) ซึ่งทำการศึกษารูปแบบ และวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่การท่องเที่ยวในอำเภอเขา คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มี

การฝังขยะที่ไม่ถูกวิธี และ มีการกองรวมไว้เผากลางแจ้ง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ลานิสรา บุญปลูก (2557) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะ และมีการนำมาใช้ประโยชน์น้อย และยังคงคลั่งกัน สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์ และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน จากผลการศึกษา พบว่า ครั้วเรือนในเขตเทศบาลยังไม่ได้รับการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างจริงจัง มีการทิ้งขยะมูลฝอยได้ตลอดเวลา และประชาชนบางส่วนไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงถังทำให้บ้านเมืองสกปรก

ในส่วนของสภาพการจัดการขยะก่อนการใช้รูปแบบการจัดการขยะ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 150 คน (ร้อยละ 93.25) ค่าเฉลี่ย 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 สอดคล้องกับ นัยนา เดชะ (2557) ที่ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอลำลูกกา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครั้วเรือน อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการใช้รูปแบบ พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 166 คน (ร้อยละ 84.52) ค่าเฉลี่ย 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสภาพการจัดการขยะมูลฝอยในหลังคาเรือนก่อน และหลังการใช้รูปแบบ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.001$) ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสภาพการ

จัดการขยะมูลฝอยหลังการใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ เนื่องจากประชาชนได้รับความรู้เรื่อง การจัดการขยะตามแนวทาง 3 R ทางสื่อหอกระจายข่าวจากผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะ มีการคัดแยกขยะ กองขยะฯ รับซื้อขยะรีไซเคิลทุกเดือน มีการจัดการประกวดโครงการหน้าบ้านหน้ามอง เผยแพร่เอกสารแผ่นพับ มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการจัดการขยะ มีการรณรงค์กำจัดขยะในชุมชนทุกเดือน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ทุกครั้วเรือนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้สภาพการจัดการขยะมูลฝอยหลังการใช้รูปแบบ สูงกว่าระดับปฏิบัติก่อนการใช้รูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ อุไรวรรณ คนยง (2559) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบล พระยืน อำเภอลำพูน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในการคัดแยกมูลฝอยครั้วเรือนก่อนและหลังการอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.001$) นอกจากนี้ยังพบว่าปริมาณขยะภายหลังจากการใช้รูปแบบการจัดการขยะมีปริมาณลดลง จากเฉลี่ย 4 กิโลกรัมต่อวัน เป็น 1.89 กิโลกรัมต่อวัน และสอดคล้องกับ ไกร บุญมาเรือน (2553) ซึ่งได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภายหลังการรณรงค์และทำกิจกรรมคัดแยกขยะ ปริมาณขยะลดลง และมีการคัดแยกขยะมากขึ้น และสอดคล้องกับ นัยนา เดชะ (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอลำลูกกา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาพบว่า ผลการหามาตรการในการจัดการมูลฝอยของประชาชน นำมาซึ่ง

รูปธรรมของการดำเนินโครงการ คือ กองทุนมูลฝอย 1 แห่ง ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ และมีการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การจัดการมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่อย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์ และคณะ (2554) ที่ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน จากผลการศึกษา พบว่า ยุทธวิธีจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ มีกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน เพิ่มเติมการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการหนึ่งที่ปฏิบัติแล้วเป็น การฝึกนิสัยของตนสามารถทำให้สภาพแวดล้อมสวยงามพร้อมทั้งเป็นการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งผลทำให้ผู้ที่ปฏิบัติมีสภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในหลังคาเรือน บ้านดงสะคร่าน หมู่ 7 ตำบลวังสาวบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ระดับน้อย 169 คน (ร้อยละ 94.95) มีค่าเฉลี่ย 2.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 ซึ่งสอดคล้องกับ นัยนา เตชะ (2557) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.45 แต่ไม่สอดคล้องกับ สุภลักษณ์ นิลฉวี (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ของประชาชนตำบลประณีต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ พบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 178 คน (ร้อยละ 100) มีค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า หลังการใช้รูปแบบการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับ นัยนา เตชะ (2557) ที่ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพบว่า ผลจากการหามาตรการในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการนำกระบวนการ AIC มาประยุกต์ใช้ทำให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับ ทิวา ประสุวรรณ และคณะ (2559) ซึ่งได้ทำการศึกษา การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบล บ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ตำบล บ้านแลง ควรประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย

ในพื้นที่รูปแบบดังกล่าวเน้นการมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่าย ในการคิดสร้างสรรค์โครงการและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

สงเคราะห์ชีวิต ตลอดจนถึงมีการคัดแยกนำขยะที่ได้มาขาย และมีการจัดการขยะตามหลัก 3 R ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p\text{-value} < 0.001$)

สรุปผล และข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการจัดการขยะด้วยหลัก 3R อย่างต่อเนื่อง

จากผลการวิจัย พบว่า การให้ความรู้ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกสัปดาห์ จะเป็นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนทุกคนตระหนัก และเห็นคุณค่าของการร่วมมือกันในการจัดการขยะ การตั้งศูนย์สาธิตการจัดการขยะเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ การออกให้ความรู้โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ อสม. ที่ผ่านการอบรม ทำให้ปริมาณขยะลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p\text{-value} < 0.001$)

2. อบรมให้ความรู้ในนักเรียนในการปลูกจิตสำนึกการทิ้งขยะให้ถูกที่

เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่อบรมปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ซึ่งหากได้มีการปลูกฝังจิตสำนึกในการทิ้งขยะตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นเขาเหล่านั้นก็จะติดเป็นนิสัยติดตัวต่อไป ประกอบกับโรงเรียนบ้านดงสะคร่ามีผู้ที่มาทำกิจกรรม เช่น แจกของ ทำอาหารกลางวันเลี้ยง ออกค่ายอาสา จึงทำให้มีปริมาณขยะสะสมมาก ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ดี และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคได้

3. การส่งเสริมการนำขยะ กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อลดปริมาณขยะ

จากผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากการใช้รูปแบบในการจัดการขยะนั้น ชาวบ้านได้สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนขยะรีไซเคิลเพื่อการ

4. การจัดการขยะที่ยั่งยืนทุกคนในหมู่บ้านต้องร่วมกันสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะร่วมกัน มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมรณรงค์จัดการขยะทุกวันศุกร์แรกของสัปดาห์ในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวทุกสัปดาห์ และการรับซื้อขยะทุกวันที่ 15 ของเดือนนั้น มีผลทำให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลง สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p\text{-value} < 0.001$) และบ้านดงสะคร่าได้รับคัดเลือกเข้าประกวด โครงการ “บ้านสวย เมืองงาม” ตลอดจนถึงได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการส่งเสริมให้ประชาชนนำมูลฝอยกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสร้างรายได้เสริมแก่ตนเอง และครอบครัว ในรูปแบบต่างๆ เช่นการสร้างพลังงานจากขยะ การผลิตปุ๋ยจากไส้เดือน เป็นต้น

2. ศึกษากลวิธีที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพความมั่นคง และยั่งยืนของกองทุนขยะเพื่อการสงเคราะห์ชีวิต และนำไปขยายผลให้แก่หมู่บ้านในตำบลที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน

3. การนำกระบวนการหรือรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านดงสะคร่าขยายผลสู่หมู่บ้านใกล้เคียงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมมลพิษ. (2560). **สถานการณ์ขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย 2559**. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2560, จาก <http://www.vironnet.in.th/archives/4109>.
2. ไกร บุญมาเรือน. (2553). **การพัฒนา รูปแบบการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
3. จูตินันท์ ขวัญเนตร และ วงธรรม สรณะ. (2556). **การสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาเทศบาลเมืองขลุง**. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
4. จงรักษ์ วงษ์สิงห์. (2550). **การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านปากคลองบางคู้ ตำบลบางคู้ อำเภอนาทวี จังหวัดน่าน**. ปริญญาโท (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
5. ทิวา ประสุวรรณ และคณะ. (2559). **การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง**. วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มกราคม - เมษายน 2559, หน้า 45 - 46.
6. ทวีช ยะปะนันท์. (2555). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขา าร ญ สุข ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
7. นิคม จันทร่มังกร และวิศาล บุญประกอบ. (2556). **รูปแบบและวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่การท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
8. นัยนา เดชะ. (2557). **การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
9. ลากีสรา บุญปลูก. (2557). **การพัฒนา รูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกบริหารสาธารณสุข สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
10. สมบูรณ์ อ่ำพนพารัตน์ และคณะ. (2554). **แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน**. โครงการพัฒนาและส่งเสริมความ
11. สุกัลักษณ์ นิลฉวี.(2555). **การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลประณีต อำเภอลำปาง จังหวัดตราด**. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
12. อุไรวรรณ คนยง. (2559). **การพัฒนาศักยภาพการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลพระยืนอำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำนวัตกรรมและการจัดการสุขภาพ. วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น.
13. Brown, W.B. and Moberg, D. J. (1980). **Organization Theory and Management : A Macro Approach**. New York : John Wiley and Sons
14. Cohen, B.I. (1979). **Introduction to sociology**. New York : MC Graw-Hill.
15. Keeves, Peter J. (1988). **“Model and Model Building,”** Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford : Pergamon Press.
16. Lilliana Abarca Guerreroa, Ger Maasa. (2012). **Solid waste management challenges for cities in developing countries**. International Journal of Integrated Waste Management, Science and Technology: 33 (1), 220-232. Retrieved April 11, 2016. From <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X12004205>.
17. Linton Ralph. (1956). **Sociological Theory: A Book of Reading**. London: The Macmillan Limited
18. Madaus, G. F., Scriven, M.S. and Stufflebeam, D.L. (1983). **Evaluation Models Viewpoints o Educational and Human Services Evaluation**. 8th ed. Boston : Kluwer- Nijhoff Publishing.
19. Smith, R. H., and Others. (1980). **Measurement : Making Organization Perform**. New York : Macmillan.